

Tematický článek o finanční stabilitě ——— 6/2020

VYUŽITELNOST KAPITÁLOVÝCH REZERV V PROSTŘEDÍ ZÁVAZNÉHO POŽADAVKU NA PÁKOVÝ POMĚR

Lukáš Pfeifer

Česká národní banka ——— Tematický článek o finanční stabilitě ——— 6/2020

Tematické články o finanční stabilitě reagují na vybrané aktuální otázky týkající se problematiky finanční stability. Jejich cílem je edukativní a nenáročnou formou seznamovat veřejnost s výsledky analýz finanční stability a s konkrétními aspekty makroobezřetnostní politiky ČNB. Jsou samostatnou publikační řadou podporující analýzy a závěry Zprávy o finanční stabilitě.

Názory obsažené v tomto článku jsou názory autora a neodrážejí nezbytně oficiální pozici České národní banky.

Editor: Libor Holub

Koordinátor: Jan Janků

VYUŽITELNOST KAPITÁLOVÝCH REZERV V PROSTŘEDÍ ZÁVAZNÉHO POŽADAVKU NA PÁKOVÝ POMĚR

Lukáš Pfeifer¹

Požadavek na pákový poměr, který má za cíl omezit riziko nadměrné páky, se stane v EU závazným v červnu 2021. V růstové fázi cyklu, spojené převážně s udržováním či zvyšováním regulatorních i dobrovolných kapitálových rezerv, napomáhají tyto rezervy k plnění požadavku na pákový poměr i u institucí s relativně nižší úrovní souhrnné rizikové váhy. V sestupné fázi cyklu pak využívání těchto rezerv může vést k poklesu pákového poměru. Za určitých podmínek pak může být využitelnost kapitálových rezerv ke krytí ztrát omezena. Článek ilustruje potenciální rozsah tohoto omezení v současných podmínkách domácího bankovního sektoru. Výsledky naznačují, že úroveň nevyužitelnosti kapitálu k absorpci ztrát by dosahovala v domácím bankovním sektoru ke konci první poloviny roku 2020 hypoteticky 1,7 p. b. kapitálového poměru. To signalizuje, že v některých krajních situacích může požadavek na pákový poměr zabraňovat plné účinnosti kapitálových rezerv.

I. ÚVOD

Závazný požadavek na pákový poměr se v EU uplatní od 28. 6. 2021 a je stanoven ve výši 3 % celkových expozic (CRR II, čl. 92, odst. 1)² instituce na individuálním i konsolidovaném základě.³ Požadavek na pákový poměr by měl plnit roli obezřetnostní pojistky proti riziku nadměrného růstu finanční páky, které má tendenci růst zejména v průběhu růstové fáze cyklu.⁴ Měl by tak vyvažovat rizika, která u požadavku na kapitálový poměr (poměr kapitálu a rizikově vážených expozic) mohou vznikat neúplným zachycením rozsahu úvěrového rizika interními modely bank (Leslé a Avramova, 2012, nebo Montes a kol., 2018).

Růstová fáze cyklu je obecně spojena s udržováním či zvyšováním regulatorních i dobrovolných kapitálových rezerv, což napomáhá k plnění požadavku na pákový poměr i u institucí s relativně nižší úrovní souhrnné rizikové váhy. Během sestupné fáze finančního cyklu mohou instituce využívat dříve vytvořené kapitálové rezervy k absorpci ztrát a úvěrování reálné ekonomiky⁵ tak, jak ilustruje i reakce makroobezřetnostních orgánů v probíhající koronavirové krizi.⁶ V této souvislosti začínají být diskutovány možné přístupy k využití vytvořených rezerv s ohledem na tzv. „stigma“ efekt. Ten vychází z obav reakce trhu, kvůli kterým se mohou instituce vyhýbat „využití“ kombinované kapitálové rezervy (tj. jejímu neplnění) a raději omezí úvěrování. Probíhající diskuse však pomíjí aspekty spojené s uplatněním závazného požadavku na pákový poměr v EU od června 2021. Využívání kapitálových rezerv k absorpci ztrát totiž vede za jinak stejných podmínek k poklesu pákového poměru. Existence závazného požadavku na pákový poměr tak může u institucí, které do sestupné fáze finančního cyklu vstoupily s relativně nízkou absolutní úrovní kapitálu v důsledku nižších rizikových vah úvěrových expozic, v určitých krajních situacích omezit využití kapitálových rezerv zamýšleným účelem.

Článek se zabývá otázkou, v jaké míře mohou kapitálové rezervy sloužit k absorpci ztrát vzhledem k platnosti paralelního kapitálového požadavku na pákový poměr. K tomu využívá data za domácí instituce z interní databáze ČNB. Struktura článku je následující. Druhá kapitola uvádí přehled relevantní literatury. Třetí kapitola popisuje interakci mezi požadavkem na kapitálový a pákový poměr. Čtvrtá kapitola kvantifikuje potenciální využitelnost kapitálových rezerv v domácím bankovním sektoru. Pátá kapitola popisuje stávající regulatorní výjimku z dodržování požadavku na pákový poměr. Poslední kapitola článek uzavírá a shrnuje.

¹ Lukáš Pfeifer, Česká národní banka, sekce finanční stability, lukas.pfeifer@cnb.cz. Autor za cenné komentáře děkuje Liborovi Holubovi, Václavu Brožovi, Janu Fraitovi, Heleně Sůvové, Luďku Palánovi a Marcelu Gronychové.

² Celkové expozice zahrnují nejen rozvahu, ale i podrozvahu, nevypořádané operace, deriváty a add-on k repo operacím, přičemž vybrané expozice jsou z celkových expozic vyloučeny.

³ Do té doby mají instituce v EU pouze povinnost vykazovat a uveřejňovat výši pákového poměru (od roku 2014).

⁴ Blíže k roli požadavku na pákový poměr jako obezřetnostní pojistky viz Pfeifer a kol. (2016).

⁵ Domácí bankovní sektor se vyznačuje významným přebytkem likvidity, což umožňuje úvěrování ekonomiky bez negativního dopadu na pákový poměr.

⁶ ČNB (2020) považuje za přirozené, že v případě silně nepříznivého vývoje domácí ekonomiky instituce po rozpuštění proticyklické kapitálové rezervy (CCyB) nebudou dočasně dodržovat v plném rozsahu kombinovanou kapitálovou rezervu, tj. využijí bezpečnostní kapitálovou rezervu (CCoB) a rezervu ke krytí systémového rizika (KSR) tak, aby mohly dál poskytovat služby svým klientům.

II. PŘEHLED LITERATURY

V současné literatuře zabývající se problematikou požadavku na pákový poměr převládá ta, která hodnotí jeho roli obezřetnostní pojistky pro účely finanční stability. Brei a Gambacorta (2016) porovnávají cykličnost pákového a kapitálového poměru, přičemž docházejí k závěru, že vývoj pákového poměru je výrazně více proticyklický. Pfeifer a Hodula (2020) identifikují jednotlivé kanály, které ovlivňují výsledný kapitálový a pákový poměr, a potvrzují více proticyklický charakter pákového poměru. Na rozdíl od kapitálového poměru totiž není pákový poměr ovlivněn v čase proměnnou kvalitou a strukturou aktiv, ale jen vývojem objemu expozic a výší kapitálu Tier 1, tj. vývojem finanční páky. Juselius a Drehmann (2015) v této souvislosti uvádějí, že finanční páka je spolu s dluhovou zátěží hlavním hybatelem finančního cyklu, a proto je její regulatorní omezení žádoucí. Posílení finanční stability jako důsledek zavedení závazného požadavku na pákový poměr zmiňují např. Bair (2015) nebo Smith a kol. (2017).

Závaznost požadavku na pákový poměr však může za určitých krajních situací omezovat využitelnost kapitálových rezerv v klesající fázi cyklu. Tím se zabývá druhá a podstatně užší část výzkumů. Jakmile bude kapitál generovaný⁷ požadavkem na kapitálový poměr dle Pilíře 1 a Pilíře 2 nižší oproti kapitálu generovanému požadavkem na pákový poměr, může dojít k omezení účinného využití kapitálových rezerv pro makrobezpečnostní účely. Například švédská Finansinspektionen (2016) ukazuje, že kapitálové rezervy nebyly v analyzovaném období v plné výši využitelné u čtyř největších institucí. Podobně Danmarks Nationalbank (2018) uvádí, že u čtyř ze sedmi domácích systémově významných institucí byla v daném období omezena využitelnost kapitálových rezerv, přičemž u dvou z nich nebyly kapitálové rezervy využitelné vůbec. Tento článek přispívá k této druhé větvi výzkumu, když analyzuje dopad zavedení závazného požadavku na pákový poměr na míru využitelnosti kapitálu k absorpci ztrát v domácím bankovním sektoru.

III. KAPITÁLOVÉ POŽADAVKY A JEJICH INTERAKCE

Od 28. 6. 2021 budou v EU závazné dva kapitálové požadavky – na kapitálový (rizikově vážený) a pákový (rizikově nevážený) poměr.

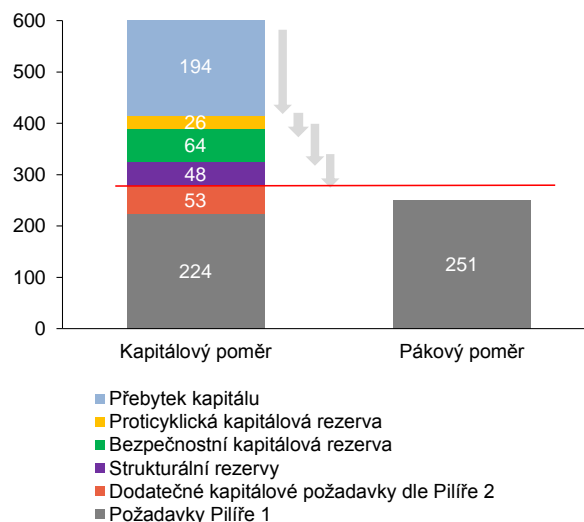
Kapitálové požadavky stanovené procentní sazbou z rizikově vážených aktiv (**kapitálový poměr**) se strukturálně skládají z regulatorního minima Pilíře 1, Pilíře 2 a kombinovaných kapitálových rezerv. Nad rámec regulatorních požadavků obvykle instituce drží přebytek kapitálu za účelem strategického řízení kapitálové pozice.

Kapitál dle požadavku Pilíře 1 a požadavku procesu přezkumu a vyhodnocení dle Pilíře 2 by instituce měla udržovat v každém okamžiku.⁸ Pokud tyto požadavky nejsou splněny, reaguje dohledový orgán svými nástroji (článek 104 CRD V), případně opatřeními včasného zásahu (článek 27 BRRD).

Kombinovaná kapitálová rezerva, která je součtem proticyklické kapitálové rezervy (CCyB)⁹, bezpečnostní kapitálové rezervy a strukturálních kapitálových rezerv, má charakter měkkého limitu, neboť o jejím „využití“ (tj. neplnění) rozhoduje sama instituce. Ta může kapitálové rezervy využít k absorpci ztrát¹⁰ nebo úvěrování reálné ekonomiky.¹¹ Při „využití“ kombinované kapitálové rezervy jsou přijata

Graf 1 Struktura kapitálových požadavků

(v mlrd. Kč; data k 30. 6. 2020)

Pramen: ČNB

Poznámka: Minimální požadavek na pákový poměr bude platný od 28. 6. 2021. Horizontální čára odděluje kapitál dle požadavku Pilíře 1 a Pilíře 2 od zbývajících složek kapitálu.

⁷ V realitě kapitálový požadavek kapitál negeneruje, ale vytváří signál pro banku, aby zajistila minimální úroveň kapitálu odpovídající výši požadavku. Pro banku je omezující ten z požadavků (na kapitálový vs. pákový poměr), který je spojen s vyšší absolutní úrovní minimálního kapitálu.

⁸ Požadavek Pilíře 2 se dělí na dvě části: a) regulatorní požadavek dle Pilíře 2 (dále jen P2R), který má právně závazný charakter a instituce by jemu příslušný kapitál měly udržovat trvale, pakliže jsou z pohledu dohledového orgánu naplněny podmínky vyžadující jeho držbu, b) pokyn k držení dodatečného kapitálu dle Pilíře 2 Guidance (dále jen P2G), který je stanoven zejména s ohledem na výsledky dohledových zátěžových testů (CRD V, čl. 104b). Povaha P2G i regulatorní praxe předpokládají, že kapitál držený institucí v P2G lze využít při nepříznivém ekonomickém vývoji (ECB, 2020).

⁹ Pokud dojde ke vzniku systémových ztrát či je vysoká pravděpodobnost jejich vzniku v blízké budoucnosti, makrobezpečnostní orgán zpravidla rozpustí CCyB, pakliže je k dispozici. Navýší se tak přebytek kapitálu a vytvoří se prostor pro absorpci ztrát a úvěrování reálné ekonomiky (blíže Holub a kol., 2020).

¹⁰ Ztráty v zúženém pojetí představují záporný hospodářský výsledek bankovního sektoru. Ztráty v širším pojetí mohou zahrnovat i potenciální pokles kapitálového poměru v důsledku růstu rizikových vah. To však nevede ke snížení absolutní výše kapitálu bankovního sektoru, nýbrž ke zvýšení objemu jeho rizikově vážených expozic a tím i k růstu kapitálového požadavku.

opatření na zachování kapitálu instituce. Instituce předloží plán zachování kapitálu (dle článku 142 CRD V), který schvaluje dohledový orgán. Zároveň instituce přechodně omezí distribuci zisku (dle článků 141, 141a, 141b CRD V), dokud nebude rezerva doplněna. Graf 1 ilustruje předpokládanou časovou souslednost užití dobrovolných a regulatorních kapitálových rezerv včetně jejich výše v domácím bankovním sektoru.

Kapitálové požadavky stanovené procentní sazbou z celkového objemu expozic (**pákový poměr**) se strukturálně skládají z regulatorního minima 3 % a v případě globálně systémově významných institucí z rezervy k pákovému poměru (v podmínkách ČR není relevantní).¹² Minimální požadavek na pákový poměr bude v EU závazný od 28. 6. 2021 ve výši 3 % celkových expozic instituce na individuálním i konsolidovaném základě a má obdobně jako požadavek na kapitálový poměr dle Pilíře 1 a Pilíře 2 charakter tvrdého limitu.¹³ Pro pákový poměr platí:

$$\text{Pákový poměr} = \frac{\text{Kapitál Tier 1}}{\text{Celkové expozice}} \geq 3 \% \quad (1)$$

Od 28. 6. 2021 tak budou v platnosti dva kapitálové požadavky – na kapitálový (rizikově vážený) a pákový (rizikově nevážený) poměr. Instituce bude muset udržovat minimální úroveň kapitálu podle toho, který z požadavků bude vyžadovat jeho vyšší absolutní úroveň. **Omezující vliv kapitálového požadavku podle kapitálového nebo pákového poměru** bude záviset zejména na modelu podnikání instituce a fázi finančního cyklu, konkrétně na i) vyšší souhrnné rizikové váhy a ii) vyšší kapitálových rezerv, které se v čase mění.¹⁴

Při určité úrovni souhrnné rizikové váhy expozic¹⁵ bude požadavek na kapitálový i pákový poměr generovat shodnou výši kapitálu. ESRB (2015) nebo Pfeifer a kol. (2016) ji označují za kritickou úroveň rizikové váhy, kterou lze stanovit jako podíl procentního vyjádření požadavku na pákový a kapitálový poměr. Ke konci 2Q 2020 činila kritická riziková váha za domácí bankovní sektor 19 % (na úrovni jednotlivých institucí se liší dle výše kapitálových rezerv a požadavku Pilíře 2). Bez zahrnutí kapitálových rezerv činila 30 % (na úrovni jednotlivých institucí se liší dle výše požadavku Pilíře 2, viz Graf 2). To znamená, že jakmile by souhrnná riziková váha expozic instituce¹⁶ klesla pod 30 %, nemohla by za těchto podmínek k absorpci ztrát využít určitou část kapitálových rezerv. Kdyby klesla pod 19 %, nemohla by využít kapitálové rezervy v plném rozsahu, neboť by zároveň neplnila požadavek na pákový poměr.

V růstové fáze cyklu dochází obecně k růstu kvality úvěrového portfolia a souhrnná riziková váha má tak za jinak stejných podmínek tendenci klesat (Brož a kol., 2017, nebo Malovaná, 2018), což zvyšuje roli požadavku na pákový poměr jako obezřetnostní pojistky. Na druhou stranu je tato fáze cyklu spojena převážně s udržováním či zvyšováním regulatorních i dobrovolných kapitálových rezerv včetně CCyB. Jejich růst napomáhá k plnění požadavku na pákový poměr (Graf 3), a to i u institucí s relativně nižší úrovní souhrnné rizikové váhy. Zvyšování regulatorních kapitálových rezerv při konstantním požadavku na pákový poměr totiž snižuje úroveň kritické rizikové váhy, od které generuje požadavek na pákový poměr vyšší úroveň kapitálu než požadavek na kapitálový poměr (Graf 2).

¹¹ Kapitálové rezervy mohou být též využity k distribuci zisku, především k výplatě dividend. To je ovšem z obezřetnostního pohledu nežádoucí.

¹² Rezerva k pákovému poměru pro globálně systémově významné instituce navýší od roku 2023 požadavek na pákový poměr ve výši 50 % rezervy pro globálně systémově významné instituce (činí minimálně 1 %). Požadavek na pákový poměr tak bude pro tyto instituce činit minimálně 3,5 % celkových expozic a představuje „měkký“ limit podobně jako kombinovaná kapitálová rezerva (CRR II, čl., odst. 1a). Netýká se institucí v ČR.

¹³ Dohledový orgán při jeho neplnění reaguje svými nástroji (článek 104 CRD V), případně opatřeními včasného zásahu (článek 27 BRRD).

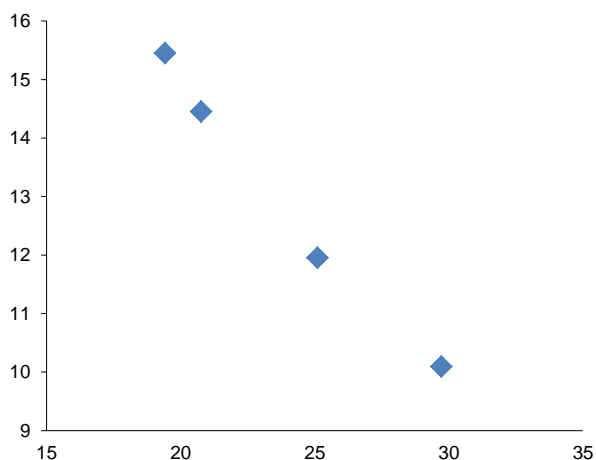
¹⁴ Předpokládá se, že kapitálový požadavek stanovený procentní sazbou z rizikově vážených expozic se mění v průběhu cyklu pouze vlivem změn kapitálových rezerv.

¹⁵ Konkrétně se jedná o tzv. density ratio, tedy podíl rizikově vážených expozic a celkových expozic pro výpočet pákového poměru.

¹⁶ Za předpokladu, že by rizikově vážený kapitálový požadavek instituce v procentním vyjádření odpovídal požadavku na úrovni sektoru.

Graf 2 Kritická úroveň rizikové váhy při požadavku na pákový poměr (3 %) a různých úrovních požadavku na kapitálový poměr

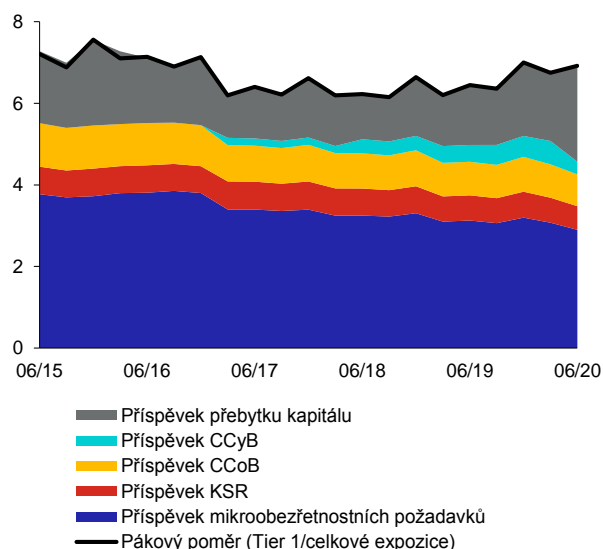
(osa x: kritická úroveň rizikové váhy v %; osa y: požadavek na kapitálový poměr)

Pramen: ČNB, výpočty autora

Poznámka: Data na ose y znázorňují jednotlivé úrovně požadavku na kapitálový poměr za domácí bankovní sektor: Pilíř 1 = 8 %; TSCR = 10,1 %; TSCR + KSR = 12 %; TSCR + KSR + CCoB = 14,5 %; TSCR + kombinovaná kapitálová rezerva = 15,5 %. Kritická úroveň rizikové váhy je stanovena jako podíl procentního vyjádření požadavku na pákový a kapitálový poměr a indikuje takovou úroveň tzv. density ratio, při které bude požadavek na kapitálový i pákový poměr generovat shodnou výši kapitálu.

Graf 3 Struktura pákového poměru dle zdrojů kapitálu (v %)

Pramen: ČNB

Poznámka: Z důvodu nedostupnosti dat v delší časové řadě obsahuje jmenovatel pákového poměru do třetího čtvrtletí 2016 celková aktiva namísto celkových expozic.

V klesající fázi cyklu naopak dochází za jinak stejných podmínek k růstu souhrnné rizikové váhy vlivem zhoršující se kvality úvěrového portfolia. Tím roste požadovaná úroveň kapitálu dle rizikově váženého kapitálového požadavku. Zároveň ovšem dochází k rozpouštění či využívání kapitálových rezerv doprovázenému potenciálním poklesem absolutní úrovně kapitálu zejména v důsledku jejich využití k absorpci ztrát. Požadavek na pákový poměr však zůstává konstantní. Využití regulatorních kapitálových rezerv při konstantním požadavku na pákový poměr snižuje úroveň kritické rizikové váhy, od které generuje požadavek na pákový poměr vyšší úroveň kapitálu než požadavek na kapitálový poměr (Graf 2). Omezující vliv požadavku na pákový poměr tak má vlivem „využití“ kapitálových rezerv tendenci během kontrakce cyklu spíše růst. Za určitých okolností pak může dojít k tomu, že kapitál zajišťující plnění požadavku na kapitálový poměr nebude postačovat k udržení požadovaného pákového poměru. Využitelnost kapitálových rezerv ke krytí ztrát může být v takové situaci omezena.

IV. VYUŽITELNOST KAPITÁLOVÝCH REZERV VLIVEM ZÁVAZNÉHO POŽADAVKU NA PÁKOVÝ POMĚR

Kapitola analyzuje využitelnost kapitálových rezerv domácích institucí k absorpci ztrát v prostředí závazného požadavku na pákový poměr. Přitom vychází z toho, že instituce, která by měla udržovat vyšší úroveň kapitálu dle požadavku na pákový poměr oproti požadavku na kapitálový poměr na úrovni Pilíře 1 a Pilíře 2, nemůže plně využít flexibilitu kapitálových rezerv (případně i přebytek kapitálu) ke krytí ztrát.

Absorpce ztrát vede za jinak stejných podmínek k růstu souhrnné rizikové váhy instituce a zvyšuje tak kapitál potřebný na krytí požadavku na kapitálový poměr.¹⁷ Opačným směrem však může souhrnnou rizikovou váhu během klesající fáze cyklu ovlivňovat změna struktury bilancí směrem k méně rizikovým expozicím a využití některých nástrojů měnové politiky spojených s růstem bezrizikových expozic vůči centrální bance v bilancích institucí. Analýza tak dále vychází z předpokladu konstantní úrovně rizikově vážených expozic institucí v období absorpce ztrát.

¹⁷ Růst souhrnné rizikové váhy instituce související se změnou cyklu však může mít poměrně výrazné časové zpoždění a nemusí mít intenzivní vliv vzhledem k využívání přístupu through-the-cycle u některých komponent rizikových vah. K omezení využitelnosti rezerv tak může docházet dříve, než se zvýší souhrnné rizikové váhy v důsledku absorpce ztrát.

Využitelnost kapitálových rezerv v prostředí závazného požadavku na pákový poměr

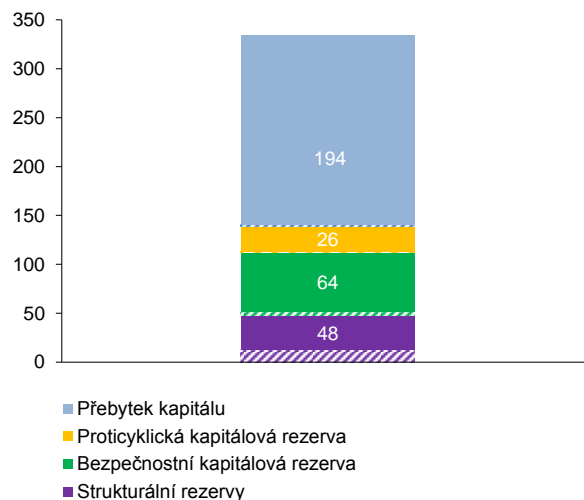
Pro výpočet využitelnosti kapitálových rezerv domácích institucí byla použita data z interní databáze ČNB za jednotlivé instituce na individuální a konsolidované úrovni. Tato data umožňují zjistit potenciální míru nevyužitelnosti kapitálových rezerv (případně i přebytku kapitálu) vlivem závazného požadavku na pákový poměr. Výsledky uvedené v této kapitole jsou ilustrativní, neboť vychází z dat k 30. 6. 2020, přičemž závazný požadavek na pákový poměr se v EU uplatní až 28. 6. 2021.

Graf 4 a Tab. 1 ilustrují potenciální nevyužitelnost kapitálových rezerv k absorpci ztrát v domácím bankovním sektoru. Celkově by při hypotetické závaznosti požadavku na pákový poměr nebylo ke konci 2Q 2020 využitelných pro tyto účely 18 mld. Kč kapitálových rezerv (0,7 p. b. kapitálového poměru) na konsolidované úrovni, resp. 22 mld. Kč (0,9 p. b. kapitálového poměru) na individuální úrovni.

Ke konci 2Q 2020 by nesplňovala požadavek na pákový poměr ve výši 3 % celkových expozic jen jedna domácí instituce, která by tak nemohla využít k absorpci ztrát ani přebytek kapitálu. Využitelnost bezpečnostní kapitálové rezervy by na konsolidované úrovni dosahovala 94,5 %, v případě proticyklické kapitálové rezervy pak 99,2 %. Využitelnost rezervy ke krytí systémového rizika by byla omezena u dvou systémově významných institucí a na úrovni sektoru by dosahovala 73,2 %.

Graf 4 Využitelnost kapitálových rezerv na konsolidované úrovni

(v mld. Kč; data k 30. 6. 2020)

Pramen: ČNB, výpočty autora

Poznámka: Přerušovaná část sloupců značí nevyužitelnou část dobrovolné/regulační kapitálové rezervy vlivem závaznosti požadavku na pákový poměr. Požadavek na pákový poměr bude závazný od 28. 6. 2021.

Tab. 1 Využitelnost kapitálových rezerv při závazném požadavku na pákový poměr

(k 30. 6. 2020)

Konsolidovaná úroveň	Přebytek kapitálu	CCyB	CCoB	KSR
Složka kapitálu za sektor (v mld. Kč)	193,8	25,7	64,2	47,7
Nevyužitelná část kapitálu (v mld. Kč)	1,2	0,2	3,5	12,8
Míra využitelnosti uvolnitelného kapitálu v %	99,4%	99,2%	94,5%	73,2%
Počet institucí s omezenou využitelností	1	1	2	2
Individuální úroveň	Přebytek kapitálu	CCyB	CCoB	KSR
Složka kapitálu za sektor (v mld. Kč)	193,8	25,7	64,2	47,7
Nevyužitelná část kapitálu (v mld. Kč)	1,9	0,8	6,5	12,8
Míra využitelnosti uvolnitelného kapitálu v %	98,9%	97,1%	89,9%	73,2%
Počet institucí s omezenou využitelností	4	4	7	2

Pramen: ČNB, výpočty autora

Poznámka: Požadavek na pákový poměr bude závazný od 28. 6. 2021.

V. STÁVAJÍCÍ LEGISLATIVNÍ VÝJIMKA

S využitím některých nástrojů měnové politiky dochází k růstu objemu bezrizikových expozic vůči centrální bance v bilancích institucí. Tím klesá jejich souhrnná riziková váha, což může dále snižovat využitelnost jejich kapitálového přebytku a kapitálových rezerv k absorpci ztrát. Basilejský výbor (BIS, 2017) v poslední aktualizaci pravidel Basel III navrhl národní diskreci umožňující dočasně vyloučit po dobu jednoho roku expozice vůči centrální bance ze jmenovatele pákového poměru při výjimečných makroekonomických okolnostech. Tato výjimka se dostala i do nařízení CRR II (čl. 429a), byla posléze dále upravena prostřednictvím další novely (tzv. CRR quick fix) a bude použitelná spolu se závazným požadavkem na pákový poměr. Při vynětí expozic vůči centrální bance ze jmenovatele pákového poměru ovšem musí být přepočítán požadavek na pákový poměr dané instituce dle následujícího vzorce (2) tak, aby kompenzoval vyloučení expozic vůči centrální bance.

$$aLR = \frac{EM_{LR}}{EM_{LR} - CB} \quad (2)$$

aLR = upravený požadavek na pákový poměr,

EM_{LR} = celkový objem expozic instituce před vyloučením expozic vůči CB,

CB = objem vyloučených expozic vůči CB (stanoví se podle stavu expozic vůči CB bezprostředně předcházejícího datu vyhlášení výjimečných okolností)

Stávající znění legislativní výjimky tak de facto brání její praktické využitelnosti, neboť vlivem nutnosti rekalibrace požadavku na pákový poměr nedochází k jeho uvolnění (s vyjmutím expozic vůči centrální bance se proporcionálně zvýší požadavek pro ostatní expozice). Výjimka tak nemá prakticky žádný dopad na využitelnost kapitálu analyzovanou v předchozí kapitole.¹⁸ Časový horizont aplikace výjimky pouze po dobu jednoho roku je navíc příliš krátký na to, aby omezil vliv měnové politiky na rozsah bilancí institucí.

Některé země, které nejsou vázány regulací EU (USA, Japonsko, Švýcarsko, Kanada), přistoupily k vyjmutí expozic vůči centrální bance (v některých případech i vládních dluhopisů) ze jmenovatele pákového poměru, a to bez nutnosti rekalibrace požadavku, s cílem podpořit manévrovací prostor měnové politiky a zvýšit kapacitu bankovního sektoru k absorpci ztrát a úvěrování reálné ekonomiky. To prakticky vedlo k částečnému uvolnění požadavku na pákový poměr. Obdobně umožnila novela CRR (tzv. Quick fix) vyjmutí expozic vůči centrální bance bez nutnosti rekalibrace požadavku na pákový poměr, pouze však do doby jeho závaznosti (pouze do 27. 6. 2021).

Očištění jmenovatele pákového poměru o expozice vůči centrální bance bez nutnosti rekalibrace by v případě ČR vedlo ke zvýšení využitelnosti kapitálových rezerv (Tab. 2). Celkově by při hypotetické závaznosti požadavku na pákový poměr ke konci 2Q 2020 a očištění jmenovatele pákového poměru o expozice vůči centrální bance bez nutnosti rekalibrace požadavku klesla nevyužitelná část kapitálových rezerv na konsolidované úrovni z 18 mld. Kč na 1,4 mld. Kč a týkala by se pouze jedné instituce se specifickým obchodním modelem.

Tab. 2 Využitelnost kapitálových rezerv při závazném požadavku na pákový poměr (po očištění o expozice vůči ČNB)

(k 30. 6. 2020)

Konsolidovaná úroveň	Přebytek kapitálu	CCyB	CCoB	KSR
Složka kapitálu za sektor (v mld. Kč)	193,8	25,7	64,2	47,7
Nevyužitelná část kapitálu (v mld. Kč)	0,5	0,2	0,6	0,0
Míra využitelnosti uvolnitelného kapitálu v %	99,7%	99,0%	99,1%	100,0%
Počet institucí s omezenou využitelností	1	1	1	0

Pramen: ČNB, výpočty autora

Poznámka: Jedná se o hypotetický dopad požadavku na pákový poměr (očištěného o expozice vůči centrální bance) na využitelnost stávajícího kapitálu. Požadavek na pákový poměr bude závazný od 28. 6. 2021.

Očištění jmenovatele pákového poměru o expozice vůči centrální bance bez nutnosti rekalibrace však nemusí vést k obdobně významnému navýšení využitelnosti kapitálových rezerv k absorpci ztrát v případě jiných bankovních sektorů. U řady institucí působících v EU je totiž omezení požadavkem na pákový poměr dáno spíše obecně velmi nízkými rizikovými vahami expozic (například i zajištěných rezidenčními nemovitostmi) než vlivem významného podílu expozic vůči centrální bance.

VI. ZÁVĚR

Požadavek na pákový poměr bude v EU závazný od 28. 6. 2021 s cílem plnit roli pojistky proti nadměrnému růstu finanční páky. Za určitých okolností však může během klesající fáze finančního cyklu u některých institucí omezovat využitelnost kapitálových rezerv a případně i přebytku kapitálu k absorpci ztrát. Při hypotetické závaznosti požadavku na pákový poměr ke konci 2Q 2020 by nebylo z kapitálových rezerv domácích institucí na konsolidované bázi využitelných 18 mld. Kč (0,7 p. b. kapitálového poměru bankovního sektoru) k absorpci ztrát. Využití těchto zdrojů by totiž vedlo k neplnění požadavku na pákový poměr. Výsledky tak naznačují, že v některých krajních situacích může požadavek na pákový poměr zabraňovat plné účinnosti kapitálových rezerv.

¹⁸ Částečnou úlevu může představovat růst expozic vůči CB v období využití výjimky.

LITERATURA

Bair, S. C. (2015): How a Supplemental Leverage Ratio Can Improve Financial Stability, Traditional Lending and Economic Growth, Banque de France, Financial Stability Review 19/2015.

BIS (2017): Basel III: Finalising post-crisis reforms. Bank for International Settlements. ISBN 978-92-9259-022-2.

Brei, M., Gambacorta, L. (2016): *Are Bank Capital Ratios Procyclical? New Evidence and Perspectives*. Economic Policy 31(86): 357-403.

Brož, V., Pfeifer, L., Kolcunová, D. (2017): Are the Risk Weights of Banks in the Czech Republic Procyclical? Evidence from Wavelet Analysis, CNB WP 15/2017.

CRD V (2019): Directive (EU) 2019/878 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 amending Directive 2013/36/EU as regards exempted entities, financial holding companies, mixed financial holding companies, remuneration, supervisory measures and powers and capital conservation measures. Přístupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0878>

CRR II (2019): Regulation (EU) 2019/876 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 amending Regulation (EU) No 575/2013 as regards the leverage ratio, the net stable funding ratio, requirements for own funds and eligible liabilities, counterparty credit risk, market risk, exposures to central counterparties, exposures to collective investment undertakings, large exposures, reporting and disclosure requirements, and Regulation (EU) No 648/2012. Přístupné z: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0876>

ČNB (2020): Zpráva o finanční stabilitě 2019/2020, Česká národní banka. ISBN 978-80-87225-95-0.

Danmarks Nationalbank (2018): Minimum leverage ratio requirement may overrule buffer requirements, In Analysis – Financial Stability 2nd Half 2018 Low Interest Rates and Ample Lending Capacity Put Pressure on Credit Standards, přístup z internetu: <https://www.nationalbanken.dk/en/publications/Pages/2018/11/Low-interest-rates-and-ample-lending-capacity-put-pressure-on-credit-standards.aspx>

ECB (2020): ECB Banking Supervision provides temporary capital and operational relief in reaction to coronavirus, 12 March 2020. Přístup z internetu: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200312~43351ac3ac.en.html>

ESRB (2015): The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector, Addendum: Macroprudential Leverage Ratios, European Systemic Risk Board, June 2015.

Finansinspektionen (2016): Leverage ratio as a minimum requirement reduces banks' buffers. FI Analysis 7, přístup z internetu: <https://fi.se/en/published/reports/fi-analysis/>

Holub, L., Konečný, T., Pfeifer, L., Brož, V. (2020): Přístup ČNB k rozpouštění proticyklické kapitálové rezervy. Tematický článek o finanční stabilitě 3/2020.

Juselius, M., Drehmann, M. (2015): *Leverage Dynamics and the Real Burden of Debt*, BIS Working Paper 501.

Leslé, V.; Avramova, S. (2012): Why Do RWAs Differ Across Countries and What Can Be Done About It? IMF Working Paper 90.

Pfeifer, L., Holub, L., Pikhart, Z., Hodula, M. (2016): The role of the leverage ratio in capital regulation of the banking sector. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě.

Pfeifer, L., Hodula, M. (2020): *New kid on the block: leverage ratio and its implications for banking regulation*, European Journal of Finance, forthcoming, Přístup z inter.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1351847X.2020.1789185>

Malovaná, S. (2018): The Pro-Cyclicality of Risk Weights for Credit Exposures in the Czech Republic, CNB WP 12/2018.

Montes, C. P., C. T.; Artigas, M.; Cristófoli, E.; San Segundo, N. L. (2016): *The Impact of the IRB Approach on the Risk Weights of European Banks*. Journal of Financial Stability vol. 39, pages 147–166.

Smith, J.S., Grill, M., Lang, H. (2017): *The Leverage Ratio, Risk-Taking and Bank Stability*. ECB Working Paper 2079, June 2017.

Vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
sekce finanční stability
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

Kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE SEKCE KANCELÁŘ
Tel.: 224 413 112
Fax: 224 412 179
www.cnb.cz